

Fethi Çelikbaş (1912-2009)

Akademisyen, Siyasetçi.

28 Mart 1912 tarihinde Burdur'da çiftçilikle uğraşan İbrahim Baki Bey ile Fahriye Hanım'ın dört çocuğundan biri olarak Üçdibek Mahallesi'nde dünyaya gelen Fethi Çelikbaş; Halep, Şam, Trabzon, Adana ve Konya gibi birçok yerde valilik yapmış olan Çelik Mehmet Paşa'nın soyundan Abdülbaki Bey'in torunudur. Burdur'da "Baki Bey" olarak bilinen aile, Soyadı Kanunu ile önce "Çelik" olarak aldığı soy ismini daha sonra "Çelikbaş" şeklinde değiştirmiştir. Aileye ait Burdur'daki Yarıklı Çiftliği'nin Milli Mücadele'de oldukça faydası görülmüş; bu dönemde Fethi Bey'in amcası Saim Baki Bey, 5 Temmuz 1919'da eşkıyaların bastığı konakta şehit edilmiştir. Fethi Bey'in diğer amcası İstiklal Madalyası sahibi Hüseyin Baki Çelikbaş ise Meclis-i Mebusan'ın altıncı dönem mebusluğu için Burdur Heyet-i Milliyesi tarafından seçilerek İstanbul'a gönderilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın çağırmasına rağmen Ankara'ya zamanında geçemeyen Hüseyin Baki Bey, TBMM'nin ikinci döneminde Burdur Mebusluğuna seçilmiştir. Fethi Bey'in bir diğer amcası Reşit Baki Bey ise 1912'de kısa bir süre Burdur Belediye Başkanlığında bulunmuş, 1920'de de "Çelikalay" adıyla Burdur'da kurulan milli alayın başında yer almıştır. Ayrıca aynı yıl içinde Burdur Müdafaa-i Milliye Heyet-i Merkeziyesi'nin başkanlığını, 1921'de ise ikinci başkanlığını üstlenmiştir. Burdur'un köklü ailelerinden olan Fethi Bey, 1941 yılında Denizcilik Bankası'nda görev yapan Azize (Songülen) Hanım (1920-2004) ile evlenmiştir. Azize Hanım, Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kurucusu ve ilk başkanı Nurizade Ziya Bey ile Alman piyanist Erna (Esma) Valentin Meyer'in kızıdır ve Fethi Çelikbaş ile evliliğinden Fatma Canan ve Fahriye Füsün isimlerinde iki kız çocuğu vardır.

Fethi Çelikbaş, ilk eğitimine Burdur'un Karasenir Mahallesi'nde başlamış, daha sonra abisiyle beraber amcası Hüseyin Baki Bey'in yanında İstanbul'a giderek 1923'te dördüncü sınıftan itibaren Galatasaray Lisesi'nde yatılı okumaya başlamıştır. 1934'te ortaöğretiminin bu okulda tamamlayan Çelikbaş'ın öğrencilik yıllarında santrafor olarak futbolla ilgilendiği bilinmektedir. Lise mezuniyetinin ardından üniversite için Ankara'ya geçen Fethi Çelikbaş, yüksek öğrenimini o yıllarda üç sene eğitim veren Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Henüz öğrenci iken Ekonomi Ticaret Vekaleti'nin Dış Ticaret İşleri Dairesinde, Türk Ofis'te memur olarak çalışmaya başlamıştır. Üniversiteden mezun olduktan sonra yedek subay olarak önce İstanbul'da, Harbiye'de bulunmuş, akabinde Ankara'ya geçmiş ve

askerlik vazifesini burada tamamlamıştır. 1937-1938 döneminde yeniden Türk Ofis'e başvuran ve kabul gören Fethi Çelikbaş, burada çalışırken gazetede gördüğü ilan üzerine başvurduğu Siyasal Bilgiler Okulu İktisadi ve Mali Dersler Asistanlığını kazanarak 1940'ta akademik hayata adım atmıştır. Çelikbaş, akademiye yönelmesinde 1923 itibariyle dört dönem Burdur Milletvekilliği yapan ve 1938'de vefat eden akrabası Mustafa Şerif Özkan'ın da tesiri olduğunu belirtmektedir. İktisadi ve Mali alanda çalışmalarını devam ettiren ve İktisadi, Mali ve Siyasi İlimler Profesörlüğüne kadar gelen Çelikbaş, bu süre zarfında sadece Siyasal Bilgiler'de değil, Ziraat ve Veterinerlik Fakültelerinde de ekonomi dersleri vermiş, on yıl boyunca İnkılap Tarihi derslerine girmiştir. 1944-1945 akademik yılının başlaması nedeniyle 1 Kasım 1944'te "Türkiye Cumhuriyeti Rejimi" başlığı altında gerçekleştirdiği açılış dersinde Osmanlı Devleti'nin son yıllarından başlayarak Milli Mücadele dönemine de geniş yer verdiği uzun bir konuşma yapmıştır. Bu esnada Doçent unvanında olan Çelikbaş, konuşmasında Atatürk'ün "Türk milletinin başına geçerek mücadeleye atılmaya karar verdiğinde Türk içtimai ve siyasi heyetinin içinde bulunduğu milli birlik ve beraberlik realitesinden ilham aldığını" söylerken "kurucu, kaynaştırıcı, sevk ve idare edici, kısaca devlet adamı vasfı" üzerinde durmuştur. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer'in Siyasal Bilgiler Okulu'nu ziyareti sırasında, görev süresi dolan Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın kendisini önermesi üzerine 1948'de, 36 yaşında okulun müdürlüğüne vekaleten getirilmiş, kısa süre sonra da asaleten göreve atanmıştır. Henüz doçent olarak görev yaptığı sırada Çok Partili Hayata geçişin tesiri ile Demokrat Parti (DP) yanında siyasete girmeye karar veren Fethi Çelikbaş, 1946 Genel Seçimlerine katılması sürecini "1946 seçimlerinde Burdur'dan aday oldum. Ben DP'den adaylık istiyordum, babama memurlar 'DP'den aday olursa biz oy veremeyiz' demişler. O da bana söyledi. Babamı kırmak istemedim. Üç kişi bağımsız aday olduk. Kazandığımız takdirde DP'ye gireceğimize dair taahhütte bulununca DP seçimlerde aday göstermedi ve seçimleri iki Halk Partili, bir bağımsız aday arkadaşımız kazandı" şeklinde anlatmıştır. Bu seçimlerde başarı sağlayamayan Çelikbaş, Siyasal Bilgiler Okulu Müdürlüğü vazifesinde iken Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile kendi okulunun kütüphane tahsisatı arasındaki farklılık karşısında büyük tepki göstermiştir. 300 bin liraya karşılık 5 bin liralık bütçesi olan Siyasal Bilgiler'in uğradığı haksızlığı düzeltmek için verdiği bu tepki, okulun fakülte haline gelmesinde önemli rol oynamıştır. Kısaca Siyasal Bilgiler Okulu'nu Siyasal Bilgiler Fakültesi haline getiren Fethi Çelikbaş, 1950'de Milletvekili adayı olacağından dekanlık seçimlerine katılmak istememişse de birkaç kez tekrarlanan seçimler neticesinde kazananın olmaması ve akademisyenlerin ısrarı karşısında dekanlığa seçilmiştir. Böylece Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin resmen ilk dekanı 38 yaşındaki Fethi Çelikbaş olmuştur. Okulun kuruluş yıldönümü olan 12 Aralık programlarının ikisinde Siyasal Bilgiler'in başında bulunan Çelikbaş'ın bu törenler için davetiye gönderdiği devlet adamlarından Celal Bayar ile Fevzi Çakmak hiç katılım sağlamazken en üst mevkiden dönüş yapılarak Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün iki törene de katıldığı bilinmektedir. Çelikbaş'ın ikincisinde yaptığı konuşmada öğrencilere söylediği "arkadaşlar yarın inşallah memlekete çok mühim işler icra edecek makamlara geleceksiniz, size tavsiye ediyorum makam ve mevkiden itibar kazanan kişiler değil, makamına-mevkiine itibar getiren kişiler olarak çalışın" sözleri üzerine İnönü'nün kendisini tebrik etmesi ile çevresindekiler milletvekilliğini garantilediğini söylemişlerse de Çelikbaş, DP'den aday olacağını açıklamıştır. Nitekim 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri neticesinde aldığı 32.995 oy ile DP Burdur Milletvekili seçilerek TBMM'ye girmiştir. "Zor bir hoca" olarak bilinen Çelikbaş'ın milletvekili seçilmesinin öğrencileri arasında sevinç yarattığı görülmektedir. Öyle ki "Umumi İktisat adı altındaki genel ekonomi derslerine Fethi Çelikbaş geliyordu. Notlarını okuyup anlamak o kadar kolay değildi. Bazı uzun tarifleri ezberlemek zorunda kaldık" diyen Altan Öymen, 1950 Seçimlerinden kısa süre sonra yapılan yıl sonu sınavlarına Çelikbaş'ın gelip gelmeyeceğinin okulda epeyce tartışıldığını ve gelmemesi için dua ettiklerini anlatmıştır. Sınıftaki öğrencilerin büyük kısmının hocadan korktuğunu, Çelikbaş'ın anlatımına uygun olarak oldukça uzun cümlelerden oluşan notlarını öğrenmede zorlandıklarını, bazı bilgileri olduğu gibi isteyen hocanın

notlarının genelde düşük olduğunu söyleyen Öymen, “o gelmesin de kim gelirse gelsin” dedikleri sınava Çelikbaş’ın yerine Sadun Arel’in girmesiyle rahatladıklarından ve çoğu kişinin yüksek not aldığından bahsetmiştir. Öğrencilerini zorladığı kadar mensubu olduğu partinin üyelerini de zorlayacak olan Çelikbaş’ın siyaset hayatının epey hareketli geçtiği görülmektedir. Çelikbaş, Dokuzuncu Dönemde Basın Kanunu, Pasaport Kanunu, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu, Maden Kanunu gibi konularla ilgili 58 defa söz almış ve İçtüzüğü’nün 85. Maddesinin yorumlanmasına dair bir de önerge sunmuştur.

Milletvekillerine ilk günlerde verilen Meclis Nizamnamesi’ne kısa sürede hakim olan ve TBMM açıldığında kürsüye gelen ilk isimler arasında yer alan Çelikbaş, Refik Şevket İnce’nin kendisine TBMM Başkan Vekilliği’ne getirileceğini açıklaması üzerine aktif politika yapmak için siyasete atıldığını ve pasif bir görev olan Meclis Başkan Vekilliğini istemediğini söylemiştir. Sonrasında DP Grubu İdare Heyeti’ne seçilen Çelikbaş, Bütçe Görüşmelerinde Grup Sözcülüğü ve Bütçe Komisyonu Başkan Vekilliği yapmıştır. DP Grup Toplantılarına bakıldığında meseleleri hukuki zeminde ele aldığı görülen Çelikbaş’ın örneğin ilk söz aldığı 24 Haziran 1950 tarihli toplantıda içtüzük hükümlerinin sadece seçilenlerin hakkı için değil, seçmenlerin siyasi hakkına saygı için de uygulanması gerektiğine, usullere bağlı kalındığı takdirde DP’nin Türkiye parlamento tarihine demokrasiyi getiren parti olmayı başarabileceğine değindiği ve partisini eleştirdiği dikkat çekmektedir. Sonraki toplantılarda ise seçimlerde adli teminatın sağlanabilmesi adına illerde üç kişilik hakim heyetlerinin kurulması, arsa spekülasyonlarından ve Ankara’da mevcut olan aşiret mahali halinden kurtulabilmek için devletin bir mesken politikasına sahip olması üzerinde durmuştur. 1950’nin sonlarında yapılan bir grup toplantısında Çelikbaş’ın istizah takririnin belirsizliğine dikkat çekmesi üzerine cevaben Başbakan Adnan Menderes’in hükümetin bundan kaçınmadığını, iç ve dış politikadaki tüm konularla ilgili, askeri güvenlik, Bulgar ve Kore meseleleri hakkında parti grubuna hesap vermeye hazır olduklarını söylemesi ise iki isim arasında bir gerginliğin var olduğunu göstermektedir. Bu gerginliği Çelikbaş’ın Halkevleri’nin hazineye intikal ettirilerek “halk terbiyesine hizmet edecek müesseseler haline getirilmesi” teklifine Menderes’in gösterdiği tepkide de görebilmek mümkündür. 1951’de de Genel İdare Kurulu’nda olan Fethi Çelikbaş’ın başbakanla yaşadığı gerginlik İkinci Menderes Hükümeti’nde de devam etmiş, hatta hükümetin parti grubundaki güven oylamasında aleyhte oy kullanan 61’ler arasında yer almıştır. Böyle olmakla beraber İkinci Menderes Hükümeti için İşletmeler Bakanlığı’nın teklif edildiğini belirten Çelikbaş, “Hükümetin içerisinde Adnan Bey’i Halk Partisi’ne ve İnönü’ye karşı sert münakaşaya tahrik edenler vardı. Halbuki ben Halk Partisi’ne karşı sert muhalefet değil, Batı Avrupa’da olduğu gibi normal şartlar içerisinde münakaşa etmek, aşırılık yapmamak, İnönü’nün çevresinde toplanmasını tahrik edecek şekilde ağır hükümlerde bulunmadan tatlı bir muhalefet yapılması fikrini ileri sürüyordum. Çünkü biz ağır muhalefet yaptıkça özellikle gençler kendisinin çevresinde toplanıyordu. Bu yüzden Menderes’in ilk bakanlık teklifini reddettim” sözleriyle bu ilk bakanlık teklifini neden kabul etmediğini açıklamıştır. Çelikbaş, 15-20 Ekim 1951 tarihlerinde düzenlenen Üçüncü Büyük Kongre’de de genel başkanlığa adaylığını koyan Fahri Belen’i destekleyenler arasında yer alarak parti içindeki duruşunu bir kez daha göstermiştir. Ancak aynı hükümette yaklaşık iki sene sonra Devlet Bakanı olduğu da görülmektedir. Fethi Çelikbaş’ın Devlet Bakanlığı 8 Nisan-28 Mayıs 1953 tarihleri arasında 50 gün sürmüştür; bu görevinin sona erdiği gün ise açıkta olan Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı’na getirilmiştir. Çelikbaş’ın bu görevi yeni hükümetin kurulduğu 17 Mayıs 1954 tarihine kadar devam etmiştir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı döneminde Türkiye’ye Migros’u getiren ve anonim şirket olarak kurulmasını sağlayan Fethi Çelikbaş, İstanbul Sanayi Odası’nın Meclis Üyeliği ve Başkanlığını da üstlenmiş; Burdur’a Şeker Fabrikası açılmasında büyük rol oynamıştır. İtalya ile 1953’ün ekim ve kasım aylarında yapılan ekonomik ve kültürel temaslarda da hazır bulunduğu görülmektedir. 1954 Genel Seçimlerinde 39.597 oy aldığı Burdur’dan yeniden DP Milletvekili seçilen ve kurulan Üçüncü Menderes Hükümeti’nde de yer alan Çelikbaş’ın yeni vazifesi İşletmeler

Bakanlığı olmuştur. Kasım 1954'te Le Pre Vert Fondation Institut Cooperatif'in Zürih'te gerçekleşen Dördüncü Uluslararası Kongresi'nde Türkiye'yi temsil eden Çelikbaş İşletmeler Bakanlığı'nda yaklaşık yedi ay kalmış, 6 Aralık 1954 tarihinde kömür ve şeker konusundaki düşüncelerinin hükümetle ters düşmesi üzerine bakanlıktan istifasını vermiştir. Sonraki yıllarda istifasının, çimento fabrikalarının çalışabilmesi için kömür ithal edilmesi gerektiğini söylemesiyle başladığını belirten Çelikbaş, bu sözleri üzerine Menderes'in fabrikaların çalışmama nedeninin kömürsüzlük olduğunu yerinde bizzat görüp görmediğini sorduğunu; müfettişler gönderip inceleme yaptırdığı şeklinde cevap verince de başbakanın "ben olsam giderdim" dediğini anlatmıştır. Başbakan Menderes'in bu yanıtı karşısında hemen orada istifa ettiğini söyleyen Çelikbaş, akabinde kendisine yönelik görevi suiistimal ve menfaat sağlama içerikli haberlerin çıktığından söz etmiştir. Bununla ilgili olarak ispat hakkına dair hazırlanan kanun teklifinin Menderes'in istememesine rağmen verilmesi konusunda ısrar eden ve veren Çelikbaş'la imza atan arkadaşlarının DP ile ilişkileri istifa veya ihraç yoluyla sona ermiştir. Bu sırada Avrupa Konseyi İstişare Asamblesi Türk Delegeesi de olan Çelikbaş'ın Milletlerarası Para Fonu'nun İstanbul'da toplandığı bir süreçte yaşanan 6-7 Eylül Olayları'nın ardından parti yönetimini sert bir şekilde eleştirdiği de görülmektedir ve bu eleştirilerinde basına baskı uygulandığından da bahisle ispat hakkı meselesini parti gündemine taşımıştır. Dolayısıyla İspatçılığı ilk başlatan Genel İdare Kurulu Üyesi Fethi Çelikbaş, konuya dair ilk genel kurul toplantısına, Türkiye'yi temsilen Parlamentolar Birliği toplantısı için Strasbourg'da olduğundan katılamamıştır. Dönüşünde Fuat Köprülü Başkanlığındaki kurul toplantısında iki saat sorgulanan Çelikbaş, "İspat hakkı memlekete lazımdır; ağızdan ağıza bir sürü dedikodu dolaşmakta olduğu cihetle bunları önlemek için ispat hakkına ihtiyaç vardır. Bizim kanun teklifimizle Halk Partisi'nin aynı mesele hakkında verdiği kanun teklifi arasında hiçbir münasebet ve ilgi yoktur. İspat hakkı DP'ye kuvvet verecek ve onun daha da gelişmesini sağlayacaktır. Hatta genel kurul bu teklifi benimser ve önümüzdeki kongrede bunu ifade ederse fevkalade isabetli bir iş yapmış olur" dese de ilk olarak DP Genel İdare Kurulu'ndan fiilen uzaklaştırılmış ve kongre delegeliği kaldırılmıştır. Her ne kadar Başbakan Menderes DP'den ihraç edilecekler içine dahil etmek istese de Rıfki Salim Burçak'ın ilk imza atanlardan olduğundan bunun yanlış olacağını belirtmesiyle ihraç edilmemiştir. İhraç edilmemesinde Burdur'dan gelen desteğin ve bu ildeki partililerin toplu istifa edeceklerine dair haberlerin de rolü bulunmaktadır. Ancak diğer ihraç edilmeyenler gibi Fethi Çelikbaş da DP'den istifasını vermiş ve 15 Ekim 1955 itibarıyla partiden ayrıldıklarını basın aracılığıyla kamuoyuna duyurmuşlardır. Bu gelişmenin ardından Çelikbaş da dahil İspatçılar tarafından 20 Aralık 1955'te Hürriyet Partisi (HP) resmen kurulmuştur. Kurucu üyesi olduğu HP'nin grup başkanlığına 20 Kasım 1956'da getirilen Çelikbaş'ın muhalefet döneminde de aktif olduğu görülmektedir. Örneğin 1956 Bütçe Görüşmeleri sırasında Menderes'le uzun bir tartışma yaşamıştır. 3 Mayıs 1957'de Bursa'da yaptığı konuşmada İngiltere'nin Kıbrıs'ın taksimi tezine taraftar olduğu hususunda Menderes'in söylediği sözlerle ilgili soru önergesi verdiği görülmektedir. Ayrıca 1 Eylül 1956'da Üsküdar Çengelköy İskele Gazinosu'nda, 26 Eylül 1956'da Pamukova'da Mehmet Çuhalı'ya, 19 Ekim 1956'da Mustafakemalpaşa'da Cafer Bayraktar'a, 23 Ekim 1956'da Akhisar'da Mustafa Uçmak'a ait kahvehanelerde yaptığı konuşmalar nedeniyle 6761 Sayılı Toplantılar ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanuna muhalefet etmekten suçlanmış ve dokunulmazlığının kaldırılması gündeme gelmişse de Anayasanın 12 ve 27. Maddelerine istinaden suçsuz bulunduğu görülmektedir. 1957'nin mayıs ayında da Burdur'u ziyareti sırasında yaşanan hadiseler kapsamında yine Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'na aykırı hareket etmekten 24 HP'li hakkında dava açılmış ve yaklaşık altı ay süren mahkemenin ardından 20 Ocak 1958'de 20 partiliye hapis ve para cezaları verilmiştir. Ceza alanlar arasında Fethi Çelikbaş'ın kardeşi Enver Çelikbaş ile damadı Avukat Talat Coşkun da yer almıştır. 1957'nin ilk ayı itibarıyla CHP ile görüşmelerde de bulunan Çelikbaş'ın, iktidar-ana muhalefet arasında gerçekleşen yakınlaşmaya karşı eleştiride bulunduğu görülmektedir. Yanı sıra Menderes'in rejimi öven sözlerine de muhalefetteyken aynı rejimi buhran olarak

gören başbakanın kanunlar aynı olduğuna göre söylem değiştirmesini iktidarda olmasına bağlamıştır. Seçimlerin erkene alınacağına dair söylentiler üzerine HP'nin 1957'nin bahar aylarında başlattığı hazırlıklar kapsamında yurt gezilerine çıkan Çelikbaş'ın mayıs ayında Denizli'ye giderken Hacılar köyünde aracının taşlandığı görülmektedir. 19 Haziran 1957 tarihli Meclis oturumunda Menderes'le tartışan ve iktisadi konularla ilgili gensoru açılmasını isteyen Çelikbaş'ın bu önergesi reddedilmiştir. Temmuz ayında ise muhalif partilerin işbirliğine dair başlattığı görüşmelerde aktif rol oynamıştır. 14 Eylül 1957 tarihinde ilk büyük kongresini düzenleyen HP'nin Genel İdare Kuruluna seçilenler arasında yer almıştır. Hem iktidar hem de muhalefet milletvekili olarak TBMM'de bulunduğu Onuncu Dönemde, Fethi Çelikbaş'ın Meclis hareketliliğine bakılacak olunursa 30 Kasım 1956'da Dördüncü Menderes Hükümeti'nin iç siyaseti hakkında başbakandan istizah istediğine dair bir takrir verdiği, Türk Ceza Kanunu'nun 481. Maddesinin değiştirilmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na maddeler eklenmesi, Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu'nun tadili hakkında arkadaşlarıyla teklif sunduğu görülecektir. Bunun yanı sıra 49 ayrı oturumda söz alan Çelikbaş'ın Kapalıçarşı yangını hasarlarının onarılması, 6-7 Eylül Olaylarında zarar görenlerin zararlarının ödenmesi, Kırşehir'in yeniden il yapılması gibi konularla ilgili konuştuğu görülmektedir. 1957 Genel Seçimleri neticesinde HP'nin kazandığı dört milletvekilliğin de Burdur'dan olması, Çelikbaş'ın memleketindeki ağırlığını ortaya koymaktadır. Seçimlerin ardından siyasi hareketliliğini devam ettiren Çelikbaş'ın Beşinci Menderes Hükümeti Programının okunduğu gün yaptığı tenkitler nedeniyle TBMM İç Tüzüğü'nün değiştirilip grup kurmak için en az 20 milletvekilinin olması şartı getirilmiştir. Bu kararın gündeme geldiği 1957'nin son günleri itibarıyla Çelikbaş, CHP'ye katılma fikrini ortaya atanların başında gelmiştir. Neticede Mecliste siyaset yapma şansları kalmadığı fikriyle 5 Ekim 1958 tarihli Genel İdare Heyeti Toplantısında Çelikbaş'ın da dahil olduğu çoğunluğun kararıyla Hürriyet Partililer partilerini feshetme kararı almışlardır. Nihai karar ise 24 Kasım 1958'deki HP Olağanüstü Büyük Kongresi'nde verilmiş, HP'liler Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile yola devam etmişlerdir. CHP ile birleşme çalışmalarında mühim rol oynayan Çelikbaş, İsmet İnönü ile çıkılan Batı Anadolu Gezisi kapsamında gittikleri Burdur'da 29 Kasım 1958'de CHP'ye kaydolmuştur. CHP'nin 4 Aralık 1958 tarihli Meclis Grubu Toplantısında Çelikbaş'ın Grup İdare Heyeti üyeliğine getirilmesi için Siyasal Bilgiler'de de birlikte çalıştığı arkadaşı Turhan Feyzioğlu bu görevinden istifa etmiştir. 1959 Kurultayı'nda CHP Meclis Azası seçilen Çelikbaş, aynı süreçte 98 oy alarak CHP Meclis Grubu Başkanlığı'na getirilmiştir. Hıfzı Oğuz Bekata'nın adaylıktan feragat ettiği bu seçimde Avni Doğan'ın 94, Nüvit Yetkin'in ise 79 oy aldığı görülmektedir. Çelikbaş, CHP'deki siyasetinde de öncesindeki gibi oldukça aktif olmuştur. 22 Şubat 1957 itibarıyla HP'nin yayın organı olarak Ankara'da çıkarılmaya başlanan Yenigün gazetesinin sahibi olduğu için 16 Ağustos 1958 tarihli bütçe hakkıyla ilgili yazı nedeniyle hakkında soruşturma açılması ve dokunulmazlığının kaldırılması istenmiştir. 20 Ekim 1958'de ise Çelikbaş, Zile Olayları nedeniyle Meclis Tahkikatı açılmasını isteyen bir takrir sunmuştur ki bu takrir 15 Şubat 1960'ta gündeme getirilmiş ve reddedilmiştir. 14 Ocak 1959'da yapılan oturumda İçişleri Bakanlığı'nın 3229 yeni polis alınmasına dair teklifini gereksiz gördüğü için tartışmaların yaşandığı Meclis'te konuşması sıklıkla kesilirken 8 Haziran 1959'da ise CHP'nin Meclis tahkikatı açılmasına dair önermelerini gündemine almayan TBMM Başkanlığını eleştirmiş ve "faşist zihniyet" ifadesini kullanmıştır. Çelikbaş ile DP'lilerin bu toplantıdaki tartışmaları sonraki süreçte de devam etmiş ve 20 Nisan 1960'a gelindiğinde Fethi Çelikbaş'a 12 oturum Meclis'e girmeme cezası verilmiştir.

27 Mayıs 1960 sonrasında kurulan Yassıada Mahkemelerinde 6-7 Eylül Olayları Davası kapsamında şahitliğine başvurulmuş isimler arasında yer alan Fethi Çelikbaş, askeri vesayet döneminde sahibi olduğu Yenigün gazetesinin yayını sürdürürken İstanbul Sanayi Odası Başkanlığı ve Odalar Birliği üyeliği görevlerini de devam ettirmiştir. 13 Aralık 1960'ta kabul edilen Kurucu Meclis'in kurulmasına dair kanun bünyesinde oluşturulan Temsilciler Meclisi'nde Odalar

Temsilcisi seçilen Fethi Çelikbaş, 6 Ocak 1961 itibariyle görevine başlamıştır. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı esnasında Odalar Birliği içinde kurduğu ve kuruluşuna dair kanunun ancak bu dönemde, 18 Kasım 1960'ta çıkarılabildiği Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Genel Kurulu'nun 28 Temmuz 1961'de yaptığı ilk toplantıda yönetim kurulu asil üyeliğine seçilmiştir. Temsilciler Meclisi'nde ise İçtüzüğü hazırlayan komisyonda bulunmuş, ayrıca Temsilciler Meclisi'nden seçilen Bütçe Komisyonu üyeleri arasında yer almıştır. Bu süreçte 11 farklı konuyla ilgili söz alan Fethi Çelikbaş, seçimlerle ilgili görüşülen kanun tasarısından ayrı Anayasa tasarısı hakkında da sıkça kürsüye gelmiştir. 1961 Genel Seçimleri neticesinde de yeniden CHP'den Burdur Milletvekilliğine seçilen Fethi Çelikbaş, hem birinci hem de ikinci koalisyon hükümetlerinde Sanayi Bakanı olarak vazifelendirilmiştir. Milletvekili seçildikten sonra TSE Genel Kurulu asil üyeliğini birinci yedek üye Turhan İskit'e bırakan Çelikbaş, enstitünün Teknik Kurulunda görev almıştır. 1962'de ise Fethi Çelikbaş'ın Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'ni temsilen C Grubundan Asil Üye olarak TSE Genel Kurulu'nda yer aldığı görülmektedir. 21-23 Ocak 1963 tarihlerinde gerçekleşen Birinci Elektrik Mühendisliği Kongresi'nde Şeref Üyeliğine getirilmiştir. 1961-1965 yılları arasında Millet Meclisi'nde 88 farklı başlıkla ilgili söz alan Çelikbaş, Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu Tasarısı, Siyasi Partiler Kanunu, Vergi Reform Tasarıları gibi konular hakkında da konuşmuştur. Ayrıca Maden Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi, Millet Meclisi'nin Türk Silahlı Kuvvetleri'ne güven duygularını bildirmesi de dahil olmak üzere beş önergede bulunmuştur. 1965 Genel Seçimleri ile CHP Burdur Milletvekilliğine devam edecek olan Fethi Çelikbaş, bu dönemde gündeme gelen Ortanın Solu görüşüne karşı olanlar arasında yer almıştır. Nitekim CHP'nin Meclis Üyesi olan Çelikbaş'ın 18. Kurultay'da yenilenen bu üyelik için adaylığını koymadığı görülmektedir. 30 Nisan 1967'de ise CHP'den istifa eden 48 isimden biri olmuştur. 12 Mayıs 1967'de Güven Partisi'nin kurucularından olan Çelikbaş, daha sonra Milli Güven Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) adını alacak olan bu partinin yönetim kurulu ve parti divanında görev almış, 12 Kasım 1977'de ise Beşinci Büyük Kongre ile CGP Divan Başkanı olmuştur. 1969 Genel Seçimlerinde milletvekili seçilemeyen Fethi Çelikbaş, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından 8 Haziran 1972 itibariyle kontenjan senatörlüğüne getirilmiş ve bu görevini 1978'e kadar devam ettirmiştir. Bu süreçte 15 Nisan 1973-26 Ocak 1974 arasında görev yapan Naim Talu Hükümeti'nin Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nı üstlenmiştir. 12 Eylül Darbesi sonrasında yapılan ilk genel seçimler neticesinde 1983 itibariyle Anavatan Partisi (ANAP) Burdur Milletvekili olan Fethi Çelikbaş, 1987 seçimlerinde de yerini korumuştur. TBMM'deki son bulunduğu süreç olan 18. Dönemde tarım arazilerinin sulanmasında elektrikten yararlanılabilmesi için elektrik şebekelerinin tevsii hususunda çalışma yapılıp yapılmadığına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'na, Türkiye'deki fonların nakit miktarlarına dair da Başbakan'a sözlü soru önergelerini sunmuştur. Ayrıca Burdur Gölü'nün kirlenmesini önlemek için ne gibi önlemler alındığına yönelik Turizm Bakanlığı'na, 1983'ten itibaren kanunlaştırılan kanun hükmünde kararnamele ilgili TBMM Başkanlığı'na, Akdeniz ve Ege Bölgelerinde televizyon yayını olmayan kasaba ve köylerle ilgili Devlet Bakanlığı'na sundukları da dahil toplamda 16 yazılı soru önergesi vardır. 18 ayrı konu hakkında da söz aldığı 18. Dönemin içinde Fethi Çelikbaş için önemli bir gelişme de 1989'da Turgut Özal'ın karşısına cumhurbaşkanı adayı olarak çıkması olmuştur. Kenan Evren'in görev süresi dolması üzerine yapılan seçimlerde muhalefet aday göstermez ve oylamaya katılmazken ANAP Genel Başkanı Turgut Özal ile ANAP Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş arasında geçen yarış üçüncü turda Özal kazanmıştır. Esasen seçim çekişmeli olmamış, Özal gereken oyu alamadığı için süreç uzamıştır. Sırasıyla oy dağılımı birinci turda 247'ye 18, ikinci turda 256'ya 17, üçüncü turda 263'e 14 şeklinde olmuştur. Çelikbaş, 1991 Genel Seçimlerinde ise adaylığını koymamıştır. 79 yaşında siyasete veda eden Fethi Çelikbaş, Encümen-i Daniş'in on yıl başkanlığını yapmıştır ve Siyasi İlimler Türk Derneği'nin kurucularındandır. 3 Kasım 2009'da, 97 yaşında vefat eden Fethi Çelikbaş, vasiyet ettiği üzere eşinin yanına Aşiyen Mezarlığı'na defnedilmiş, kütüphanesi ise Galatasaray Üniversitesi'ne bağışlanmıştır.

Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri, Resmi Yayınlar ve Tutanaklar

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CA)

CA, Muamelat Genel Müdürlüğü, 30.10.0.0/77.512.5.

CA, 30.10.0.0/78.516.17.

CA, 30.1.0.0/38.227.13.

CA, 30.18.1.2/137.94.16.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 5, 72. Birleşim, 4 Temmuz 1972.

Demokrat Parti Grup Tutanakları (1950), Haz. Emine Gürsoy Naskali, Yılmaz Yıldırım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2021.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DİAD)

DİAD, 541/44211.209995.9.

DİAD, 541/44211.209995.6.

Dünden Bugüne Başbakanlık (1920-2004), Haz. Yusuf Sarınoy, İbrahim Karaer, Rahim Erişti, Ahmet Ceylan, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2004.

Hürriyet Partisi Ana Nizamnamesi ve Programı, Örnek Matbaası, Ankara 1956.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 1, 12. Birleşim, 20 Kasım 1961.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 6, 117. Birleşim, 17 Eylül 1962.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 27, 59. Birleşim, 22 Şubat 1964.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 29, 86. Birleşim, 8 Nisan 1964.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 37, 81. Birleşim, 25 Mart 1965.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 38, 96. Birleşim, 30 Nisan 1965.

Resmi Gazete, 30 Mayıs 1953, Sayı: 8421.

Resmi Gazete, 8 Aralık 1954, Sayı: 8873.

Resmi Gazete, 19 Şubat 1957, Sayı: 9539.

Resmi Gazete, 18 Haziran 1957, Sayı: 9636.

Resmi Gazete, 16 Aralık 1960, Sayı: 10682.

Resmi Gazete, 23 Eylül 1961, Sayı: 10914.

Resmi Gazete, 21 Kasım 1961, Sayı: 10963.

Resmi Gazete, 27 Haziran 1962, Sayı: 11139.

Resmi Gazete, 16 Nisan 1973, Sayı: 14509.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 9, Cilt 1, 7. Birleşim, 12 Haziran 1950.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 9, Cilt 1, 23. Birleşim, 14 Temmuz 1950.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 9, Cilt 22, 77. Birleşim, 6 Mayıs 1953.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 9, Cilt 29, 56. İnikat, 3 Mart 1954.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 6, 60. İnikat, 6 Nisan 1955.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 7, 70. İnikat, 2 Mayıs 1955.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 10, 47. İnikat, 28 Şubat 1956.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 12, 76. İnikat, 13 Haziran 1956.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 14, 10. İnikat, 30 Kasım 1956.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 19, 74. İnikat, 29 Mayıs 1957.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 20, 79. İnikat, 10 Haziran 1957.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 10, Cilt 20, 86. İnikat, 2 Eylül 1957.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 11, Cilt 8, 56. İnikat, 3 Nisan 1959.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 11, Cilt 11, 37. İnikat, 15 Şubat 1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 11, Cilt 18, 59. İnikat, 20 Nisan 1960.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18, Cilt 3, 30. Birleşim, 3 Mart 1988.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18, Cilt 42, 88. Birleşim, 13 Mart 1990.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18, Cilt 56, 79. Birleşim, 7 Şubat 1991.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18, Cilt 61, 130. Birleşim, 3 Temmuz 1991.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Birleşim, 6 Ocak 1961.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 5. Birleşim, 16 Ocak 1961.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 28. Birleşim, 23 Mart 1961.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 57. Birleşim, 29 Nisan 1961.

Yassıada Zabıtları-II, 6-7 Eylül Olayları Davası, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi, İstanbul 2007.

Tetkik Eserler, Hatıralar

AĞAOĞLU, Samet, **Yassıada, Kayseri ve Toptaşı Cezaevi Günlükleri**, Haz. Gülay Sarıçoban, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

ALİCAN, Ekrem, **Günlükler 1956-1966**, Haz. Binnur Mörel Büyükkertan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2021.

BOZKIR, Gürcan, Türk Siyasal Hayatında Cumhuriyetçi Güven Partisi, **Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C VI, S. 15, 2007, s. 275-308

BURÇAK, Rıfki Salim, **On Yılın Anıları (1950-1960)**, Nurol Matbaacılık, Ankara 1998.

ÇELİKBAŞ, Fethi, "Açılış Dersi, Türkiye Cumhuriyeti Rejimi", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C I, S 3, Ankara 1943, s. 420-436.

ÇETİN, Rukiye, **Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın Demokrat Parti Dönemi Meclis Faaliyetleri**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2019.

GÖKTÜRK ÇETİNKAYA, Selma, "Basına İspat Hakkı Tanınması Meselesi ve Muhalif Duruş", **Ege Tarih İncelemeleri Dergisi**, C XXXV, S 1, 2020, 133-165

GÖKTÜRK ÇETİNKAYA, Selma, "İkinci Menderes Hükümeti Dönemi", **Kuruluşundan Darbeye Demokrat Parti (1946-1960)**, C I, Edt. Dilşen İnce Erdoğan, İsmail Hakkı Demircioğlu, Serpil Seda Şimşek, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2021, s. 493-622.

İNÖNÜ, İsmet, **Defterler 1919-1973**, Haz. Ahmet Demirel, Yapı Kredi Yayınları, Ankara 2020.

KOÇIBAY, Osman, "Burdur Belediyesinin Tarihçesi (1873-2016)", **Yeni Gün**, 19 Ekim 2016, s. 5.

ÖYMEN, Altan, **Değişim Yılları**, Doğan Kitap, İstanbul 2014.

ÖYMEN, Altan, **...Ve İhtilal**, Doğan Kitap, İstanbul 2013.

ÖZATA, Metin, **İlk Çağlardan Kurtuluş Savaşı'na Burdur Tarihi**, Umay Yayınları, İzmir 2009.

Sürelî Yayınlar

Akis, 3 Kasım 1959.

Cumhuriyet, 17 Mart 1957.

Cumhuriyet, 17 Mayıs 1957.

Cumhuriyet, 19 Mayıs 1957.

Cumhuriyet, 20 Haziran 1957.

Cumhuriyet, 5 Temmuz 1957.

Cumhuriyet, 21 Ocak 1958.

Cumhuriyet, 25 Kasım 1958.

Cumhuriyet, 5 Aralık 1958.

Cumhuriyet, 15 Ocak 1959.

Cumhuriyet, 9 Haziran 1959.

Cumhuriyet, 21 Nisan 1960.

Cumhuriyet, 11 Ekim 1965.

Cumhuriyet, 24 Ekim 1966.

Cumhuriyet, 1 Mayıs 1967.

Cumhuriyet, 8 Kasım 1983.

Cumhuriyet, 21 Ekim 1989.

Cumhuriyet, 1 Kasım 1989.

Cumhuriyet, 14 Eylül 1991.

Elektrik Mühendisliği Mecmuası, I. Elektrik Mühendisliği Şeref Komitesi”, Sayı: 73-74, Ocak 1963, s. 1.

Hürriyet, 11 Ekim 1965.

Hürriyet, 13 Mayıs 1967.

Hürriyet, 17 Ekim 1989.

Hürriyet, 21 Ekim 1989.

Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, “TSE’den Haberler”, Sayı: 1, Yıl: 1, Ocak 1962 s. 10-11.

Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, “Prof. Dr. Fethi Çelikbaş: TSE Zaferlere Koşmaktadır”, Sayı: 399, Yıl: 34, Mart 1995, s. 24.

Tercüman, 11 Ekim 1965.

Tercüman, 2 Mayıs 1967.

Tercüman, 8 Kasım 1983.

Tercüman, 30 Kasım 1987.

Elektronik Kaynaklar

ÇAKMAK, Diren, “Hürriyet Partisi”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hurriyet-partisi/?pdf=4965> (Erişim Tarihi: 18 Nisan 2023).

KUZUCU, Hayati, “Burdur Tarihinin Son 265 Yılından Bir Kesit, Çelik Paşalar ve 1840 Burdur İhtilali”, <http://burdurtarihi.com/> (Erişim Tarihi: 16 Nisan 2023).

<https://www.siyasiilimler.org.tr/kurucularimiz/> (Erişim Tarihi: 16 Nisan 2023).

07/06/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/fethi-celikbas-1912-2009/?pdf=6137> adresinden erişilmiştir

